

DE GRONDVESTEN VAN DE BURCHT TE BORGLOON

Borgloon was eertijds de hoofdplaats van een gelijknamig graafschap dat enkele jaren vóór 1031 ontstond. Zijn eerste graven bouwden er de burcht die het voorwerp van ons onderzoek uitmaakt.

Deze versterking was gelegen ter plaatse de Borchgracht, op een terrein tegenover de grote ingangspoort van de Sint-Odulfuskerk, dat kadastraal ingeschreven staat onder sectie F, nrs 361^c, 361^e en 369^d (fig. 56). Op de zuidelijke uithoek ervan bevindt zich een cirkelvormige verhevenheid, vanwaar men een prachtige uitkijk heeft op het Haspengouws landschap. Deze artificiële heuvel mag als een middeleeuwse mote beschouwd worden, maar werd nog niet onderzocht.

De burcht in kwestie werd een eerste maal verwoest in 1179, toen graaf Gerard I in oorlog was met Rudolf van Zähringen, prinsbisschop van Luik; de

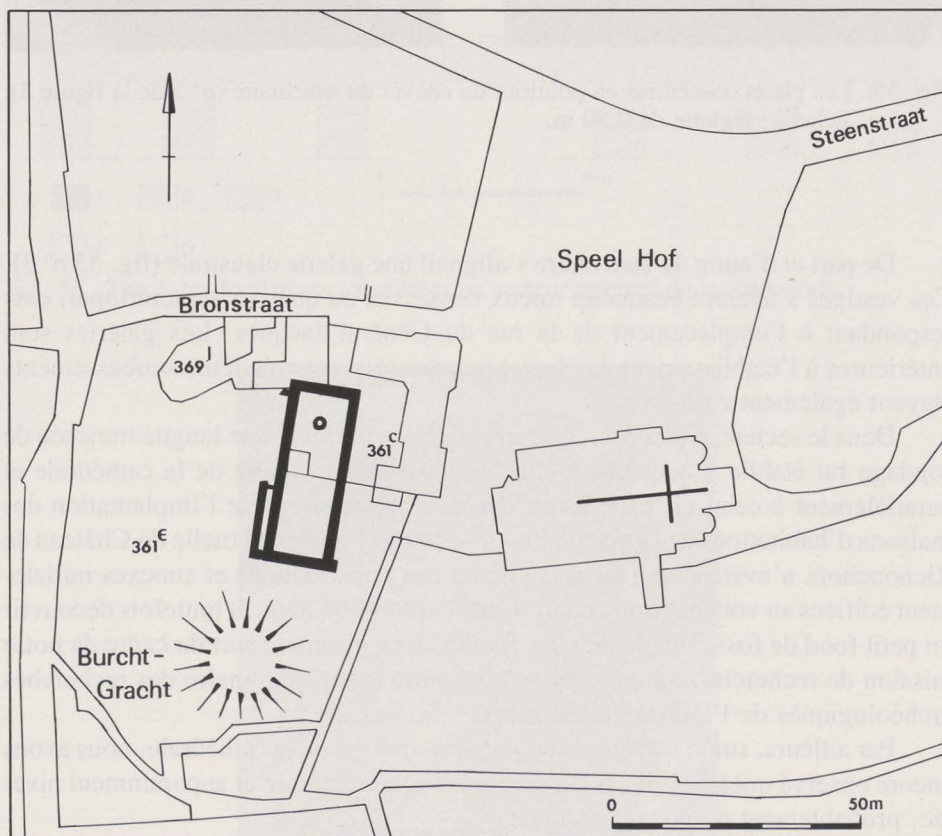

Fig. 56. Situatiekaart.

soldaten van de prins bijgestaan door deze van Sint-Truiden veroverden het stadje Loon en staken er de kerk en de grafelijke versterking in brand. Door Gerard I of zijn zoon Lodewijk II heropgebouwd, werd de burcht vóór 1232 andermaal verwoest. In 1488 deden de broeders van Willem van der Marck een poging om het slot te herstellen maar het werk bleef onbeëindigd. Enkele jaren later, in het begin van de 18^e eeuw, kwam de Hasseltse historicus Mantelius naar Borgloon om te zien wat er van de versterking nog was overgebleven; hij zag er enkel een langgerekte hoop opgeworpen aarde en een zeer oude arkade.

In de zeventiger jaren van vorige eeuw werd het grootste gedeelte van de Borchgracht genivelleerd om de plaats vrij te maken voor de opbouw van een eerste gemeentelijke school. Bij deze operatie kwamen verscheidene muurpanden bloot, waaronder een tweetal die schietgaten vertoonden. Ook werd een opening van 2,40 m breedte aangetroffen, die van een booggewelf voorzien was. Alle muren waren met silexstenen opgemetseld, waartussen zich ook brokken harde zandsteen en fragmenten van Romeinse dakpannen bevonden. Deze bouwmaterialen werden alsdan weggevoerd en herbruikt op sommige wegen te verharderen en van een nieuw dek te voorzien⁽¹⁹⁾.

Onlangs werd het schoolgebouw volledig afgebroken om de plaats te ruimen voor een cultureel centrum. Vooraleer met deze nieuwbouw te beginnen wou het Loons gemeentebestuur het vrijgekomen terrein laten onderzoeken om desgevallend resten van het vroegere slot op te spore.

Op uitzondering van de noordelijke funderingsmuur die voor een groot deel onder een nog bestaande woning geborgen zit, waren alle andere muren van de versterking tot in de grondvesten uitgebroken. Niettegenstaande dit euvel kon, dank zij de goede afbakening van de funderingssleuven en de achtergelaten bouwmaterialen (mortelgruis, kleine silexbrokken e.a.) toch een betrekkelijk nauwkeurige plattegrond van de versterking in tekening gebracht worden (fig. 57).

De bouw, rechthoekig van vorm, was op een kleine afwijking na noord-zuid gericht. Binnenwerks bedroeg zijn lengte 33 m en zijn breedte 10 m. De funderingsmuren A-B en C-D hadden een breedte van 2,50 m en de muren van A-C en B-D van 2 m. Bij een latere verbouwing werd muur C-D gedeeltelijk weggenomen en vervangen door muur E-F, die ongeveer 1 m achteruit geplaatst werd en slechts 1,50 m breed was. De noordermuur B-D bleef zoals gezegd plaatselijk bewaard en dat van -45 tot +34 cm⁽²⁰⁾. Hij is opgetrokken in silexsteen met hier en daar een harde zandsteen en een Romeins dakpanfragment tussenin, ingelegd in grijze kalkmortel. Binnen in het gebouw werd een cirkelvormige put (G) aangetroffen, die in silexsteen en roze mortel was opgemetseld. Zijn wand had een dikte van

¹⁹ J. Daris, *Notices historiques* VII, Luik, 1876, 103-108.

²⁰ De niveau's zijn aangegeven ten overstaan van het vast nulpunt dat op de hardstenen dorpel van de grote ingangspoort van de Sint-Odulfuskerk werd aangebracht en dat 112,16 m bedraagt.

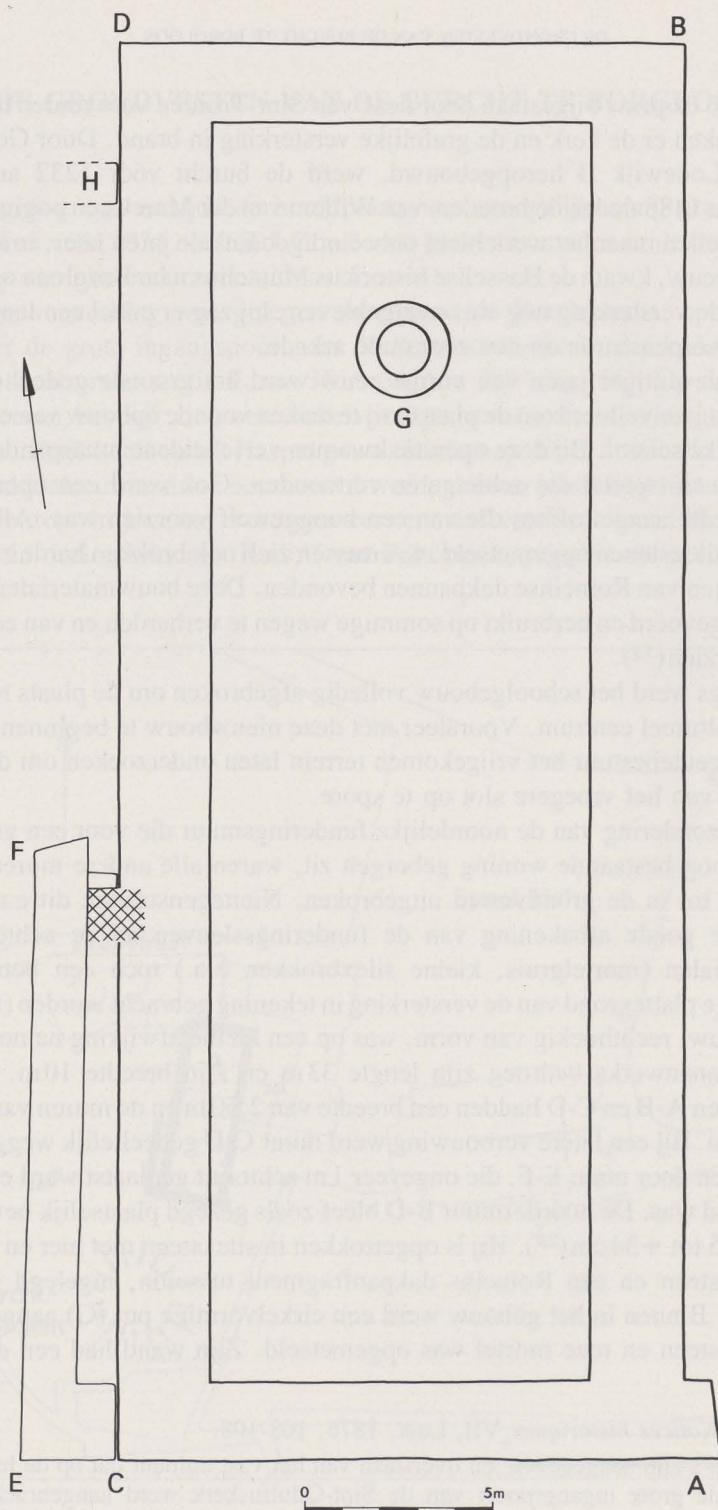

Fig. 57. Plattegrond van de versterking.

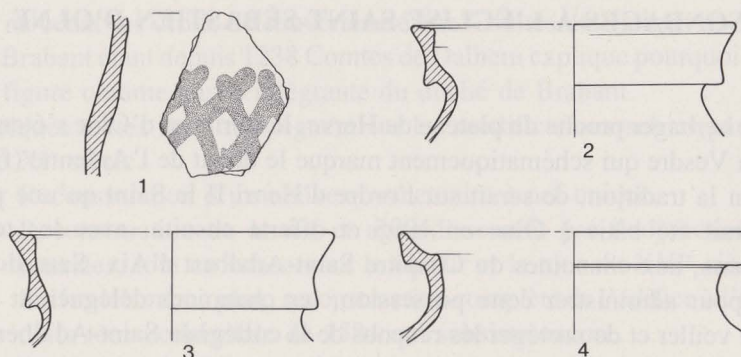

Fig. 58. Aardewerscherven. S. 1/3.

± 55 cm en langs binnen had hij een diameter van 1,40 m. Hij werd geledigd tot 2,55 m diepte, doch dan diende dit werk om instortingsgevaar stopgezet te worden, zonder dat er maar één voorwerp uitgehaald werd. Muur H, is afkomstig van een latere bouw, vreemd aan de burcht. Hij werd tegen de westelijke fundering van de versterking aangezet zonder ermee verbonden te zijn; hij werd ook heel wat ondieper gegrondvest. Van een vloer was nergens enig spoor te bemerken. Wel werden in de nabijheid van muur B-D twee vloertegels aangetroffen. Deze waren hard en rood gebakken, vierkant met 20 cm zijde en 4 cm dik.

De weerbaarheid van de burcht was langs de zuid- en westkant verhoogd door een steile helling waarop, te oordelen naar de gevonden paalsporen, een palissade was aangebracht; langs de noord- en oostkant, waar het terrein vlakker was, werd een brede en diepe gracht uitgegraven. De gracht aan de oostkant, die later door een afdamming in een poel herschapen werd, was door de bevolking als de peerdspoel gekend. Bij de nivelleringswerken in de zeventiger jaren van vorige eeuw werd hij gedempt.

Het aantal aardewerscherven dat verzameld werd, was gering. Van versierd aardewerk werd slechts één scherf gevonden. Het betreft een schouderstuk van een slanke pot op voet, roodbruin beschilderd, die tussen de jaren 1125-1175 in gebruik was (fig. 58, 1) (A. Bruijn, *Ber. R.O.B.*, 15-16, fig. 11 a en *Ber. R.O.B.* 12-13, fig. 12, 2 en fig. 15). De onversierde scherven zijn alle randen van kogelpotten (Andennenaar), die tot drie typen kunnen herleid worden en die gedateerd worden tussen 1075 en 1175 (fig. 58, 2-4) (R. Borremans en R. Warginaire, *La Céramique d'Andenne*, Rotterdam, 1966, fig. 31, 1-15).

De aangegeven datering van het schervenmateriaal komt goed overeen met de tijdsduur dat de burcht in stand is gebleven. Hij zou in het begin van de 11e eeuw zijn opgebouwd en reeds vóór 1232 volledig vernield geworden zijn.